

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain uudistaminen

Mira Karppanen

21.3.2022

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Tilannekuva ja tarkoitus

Kotoutumislain muuttamisella pyritään vastaamaan eduskunnan esittämiin uudistuksiin

Eduskunnan kannanotto (TrVM 6/2018 vp— O 10/2017 vp)

- Kotoutumisen nopeuttaminen ja toimintojen tehostaminen siitä lähtien, kun maahanmuuttaja saapuu Suomeen
- Kotoutumisjakson lyhentäminen
- Kotoutumispalveluiden kokonaisvastuun siirtäminen kunnille; kotoutumispalveluita on oltava riittävästi tarjolla muuallakin kuin kasvukeskuksissa
- Maahanmuuttajataustaisten naisten työllisyyden edistäminen
- Kieliohjelmojen laadun parantaminen ja kielikoe osaksi opintoja
- Yritysten tarpeiden parempi huomioiminen
- Kolmannen sektorin ja vapaan sivistystyön osuuden lisääminen

Valmistelun tavoiteaikataulu

- **Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista – kesäkuu 2021**
- **Selonteon eduskuntakäsittely – syyskuu 2021 alkaen**
- **Eduskunnan mietintö selonteosta – kevät 2022?**
- **Hallituksen esitysluonnoksen lausuntokierros – kevät 2022**
- **Hallituksen esityksen antaminen eduskunnalle – syys-lokakuu 2022**
- **Lain voimaantulo 2024**

”

Kotoutumislain uudistus pohjautuu valtioneuvoston selonteon käsittelyyn eduskunnassa sekä toimintaympäristön muutosten huomioimiseen.

Kotoutumislain liittymäkohdat muuhun valmisteluun

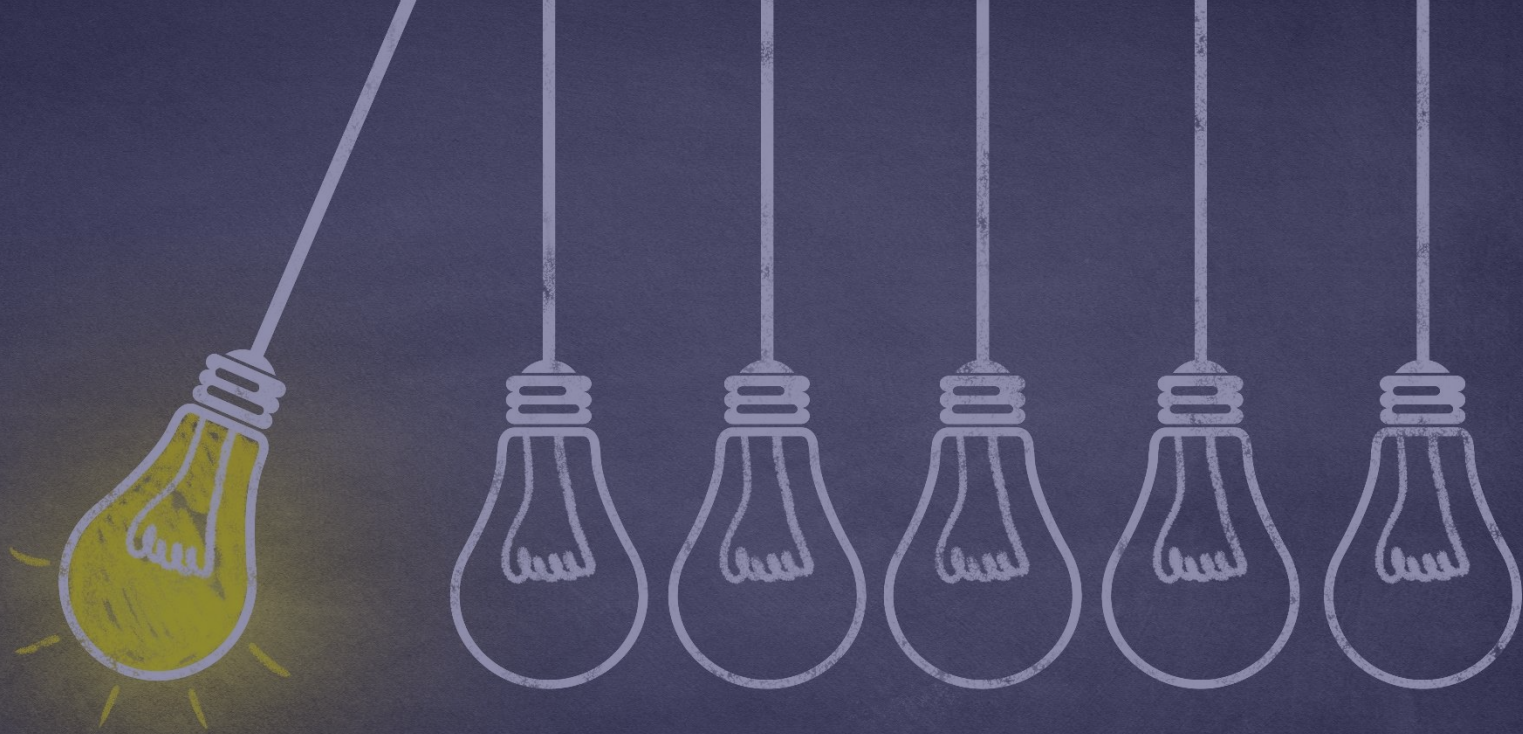

- **Työllisyyspalveluiden siirto paikallistasolle:** Uudistuksen myötä vastuu myös työttömien kotoutuja-asiakkaiden kotoutumisen edistämisestä siirtyisi TE-toimistoilta kunnille. Esityksellä on suuria vaikutuksia työttömien kotoutuja-asiakkaiden palveluihin ja niiden rahoitukseen sekä myös esimerkiksi kotoutumisen edistämisen alueelliseen koordinaatioon.
- **SOTE-uudistus:** Sosiaali- ja terveystyöpalveluiden siirtyessä hyvinvointialueiden järjestettäväksi, tulee kotoutumislainsäädäntöä säätää hyvinvointialueiden tehtävistä kotoutumisen edistämisestä.
- **Pohjoismaista työvoimapalvelumallia** koskevalla esityksellä on vaikutusta myös maahanmuuttajien asiakasprosessiin TE-toimistoissa ja siten liittymäkohtia kotoutumislain valmisteluun.
- **Monialaisten työllistämistä edistävien palveluiden lainsäädännön uudistus** on huomioitava kotoutumislain uudistuksen yhteydessä.

Lakiuudistuksen tavoitteet

- Tavoitteena on vahvistaa maahanmuuttajien työllisyyttä, työllisyyttä tukevia valmiuksia, kielitaitoa ja osallisuutta yhteiskuntaan.
- Tavoitteena on vahvistaa työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajien kotoutumista. Erityisesti maahanmuuttajanaisten kiinnittyminen yhteiskuntaan tukisi lasten ja koko perheen hyvinvointia ja kotoutumista.
- Tavoitteena on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken.
- Tavoitteena on selkeyttää eri toimijoiden vastuita, vahvistaa monialaista yhteistyötä sekä järjestöjen ja työnantajien kanssa tehtävää yhteistyötä sekä päivittää kotoutumislakia vastaamaan viranomaistehtävien siirtojen aiheuttamiin muutostarpeisiin.

Keskeiset esitykset

Ohjaus ja neuvonta

- Matalan kynnyksen ohjauksen ja neuvonnan saatavuuden vahvistaminen kaikille Suomeen muuttaneille maahanmuuton perusteesta, elämäntilanteesta tai maassa asutusta ajasta riippumatta.
- Esityksellä vahvistetaan tiedon lisääntymistä suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta ja kaikkien kohderyhmien tavoittamista kotoutumista edistävään toimintaan ja tarkoituksenmukaisiin palveluihin.

Kotoutumisohjelma tehostaa siirtymää töihin tai koulutukseen

- Kunnan kotoutumisohjelmassa määriteltäisiin alkuvaiheen palvelukokonaisuuden vähimmäiskriteerit.
- Kotoutumisohjelman tavoitteena on:
 - Kotoutumispalveluiden yhdenvertaisen saatavuuden parantaminen
 - Tavoitteellisuuden ja yksilöllisyyden vahvistaminen (kotoutumissuunnitelmien ja ohjauksen kehittämisellä)
 - Muodostaa selkeämpi kokonaisuus kotoutujalle itselleen ja kotoutumisen edistämisen toimijoille
 - Nopeuttaa siirtymistä työelämään tai koulutukseen ja vahvistaa näin maahanmuuttajien työllisyyttä ja osallisuutta
 - Huomioida monialaisuus sekä yhteistyö järjestöjen ja työnantajien kanssa
- Käsitteistöä arvioidaan valmistelun aikana tarkemmin (voimassa olevan lain mukainen kotouttamisohjelma, uusi kotoutumisohjelma jne.).

Työllistymistä ja osallisuutta tuetaan selkeillä palvelupoluilla

Kotoutumisohjelmaan sisältyisi pääsääntöisesti:

- Johdantopaketti, jonka osana muun muassa osaamisen tunnistaminen ja palvelutarpeiden arviointi, kotoutumissuunnitelman laatiminen ja omakielinen yhteiskuntaorientaatio
 - Tavoitteena työelämälähtöisyyden vahvistaminen, monialainen toimeenpano
 - Johdantopaketti olisi koko kohderyhmälle yhteinen
- Kotoutumiskoulutus, luku- ja kirjoitustaitokoulutus, aikuisten perusopetus, lastenhoidolla tuetut koulutukset
- Kielitaidon päättöarviointi
- Tarvelähtöisesti muita työllisyys- ja koulutuspalveluita
- Tarvelähtöisesti ohjaus SOTE-palveluihin
- Ohjaus ja neuvonta koko ohjelman ajan sekä lopuksi jatko-ohjaus työhön, koulutukseen tai muihin palveluihin.

Yksilöllinen sisältö sovittaisiin tarkemmin maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmassa.

Yksilöllinen kotoutumissuunnitelma kotoutumisen tueksi

Kotoutumissuunnitelman keston esitetään olevan yksilöllinen. Pääsääntöisesti kesto olisi kuitenkin enintään kaksi vuotta.

- Monille riittää kahta vuotta lyhyempi aika, mutta mahdollistettaisiin myös pidempi kesto erityisten tarpeiden vuoksi. Kotoutumissuunnitelman keston jatkamisen edellytyksistä säädettäisiin kotoutumislaisissa.
- Mikäli henkilö ei olisi työllistynyt kotoutumissuunnitelman päättyessä, työllistymistä edistävästä jatkotoimista sovittaisiin työllistymissuunnitelmalla, kuten nykyisinkin.

Kokonaisuutena esitysten tavoite on nopeuttaa kotoutumista ja työllistymistä.

- Tavoitteeseen päästäisiin myös vahvistamalla yleisen palvelu- ja koulutusjärjestelmän soveltuvuutta maahanmuuttajille sekä helpottamalla työelämän ulkopuolella olevien pääsyä palveluihin ja lisäämällä yhteiskunnan vastaanottavuutta.

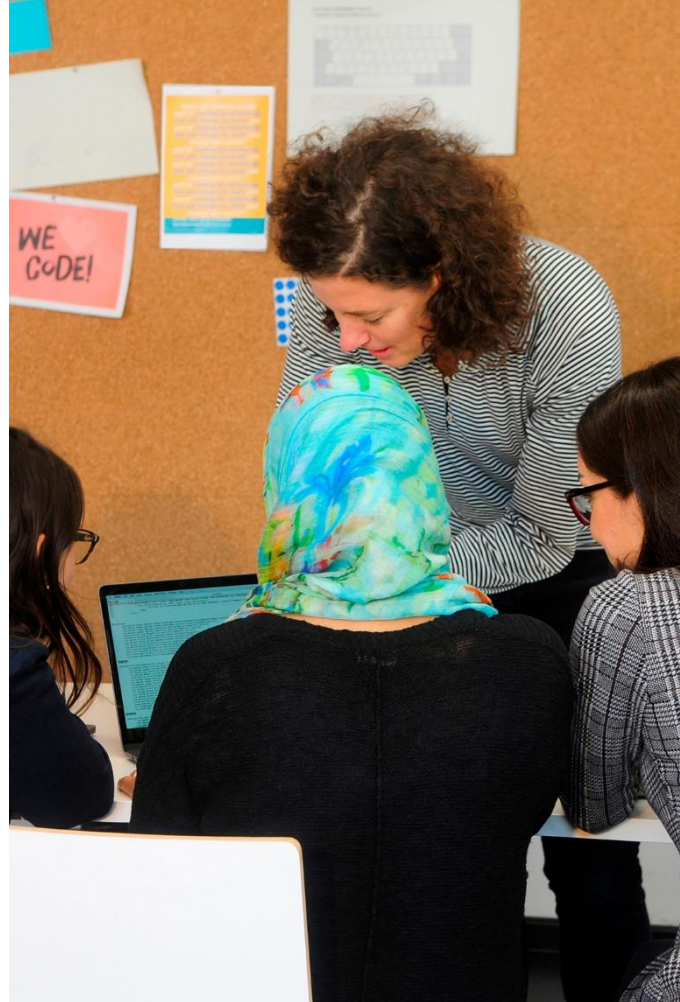
Koulutus ja omaehtoiset opinnot

- Työllisyyspalveluita koskevassa uudistuksessa valmistellaan työllisyyden edistämisen palveluiden siirtämistä kunnille, vaikuttaa myös työvoimakoulutuksena järjestettävän kotoutumiskoulutuksen järjestämisvastuisiin.
- Voimassa olevan kotoutumislain nojalla on mahdollista tukea omaehtoisia opintoja työttömyysetuudella säädetyin edellytyksin. Nyt uudistettaisiin näitä edellytyksiä, jotta maahanmuuttajien mahdollisuudet kehittää osaamistaan eivät heikkene kotoutumissuunnitelman keston lyhentyessä.

Naisten kotoutumiseen kiinnitetään erityishuomiota

- Kotona lapsia hoitavien vanhempien ja muiden työelämän ulkopuolella olevien tavoittaminen on tärkeää, jotta voidaan tarjota palveluita kielitaidon ja muun osaamisen vahvistamiseen ja edistää suomalaisen yhteiskunnan tuntemusta.
- Sosiaali- ja terveystieteiden siirtyessä hyvinvointialueiden järjestettäväksi tulee tarkasteltavaksi, miten henkilötietojen siirto voidaan jatkossa järjestää myös kunnissa kotoutumissuunnitelmasta ja asiakasohjauksesta vastaavalle taholle, jotta tämä voisi rekisteritietoja hyödyntäen tavoittaa ja ohjata henkilön palveluihin.

Kunnat ja hyvinvointialueet

- Kokonaisvastuu kotoutumispalveluiden järjestämisestä siirtyisi kunnille.
 - Työttömien työnhakijoiden kotoutumisen edistäminen kytkettäisiin jatkossakin työvoimapalveluihin.
 - Työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajien osalta kunnan vastuun vahvistaminen ja selkeyttäminen.
 - Kunnille vastuu myös kotoutumispalveluiden koordinoimisesta ja kotoutujan palvelutarpeen kokonaisvaltaisesta arvioimisesta.
- Kunta päättää jatkossakin pakolaisten vastaanotosta ja tekee siitä sopimuksen ELY-keskuksen kanssa.
- Kuntien erilaisten tilanteiden huomioimiseksi palveluita voidaan järjestää kuntien yhteistyöhön perustuvilla malleilla.
- Yhteistyö ja koordinointi kuntien ja hyvinvointialueiden välillä on keskeistä.
 - Hyvinvointialueilla tehtäviä mm. kansainvälistä suojelua saavien (ml. ilman huoltajaa tulevat alaikäiset) vastaanoton ja kotoutumisen alkuvaiheen tuessa sekä sote-palveluiden osalta.
 - Kuntien ja hyvinvointialueiden tehtävät suunnittelun ja kehittämisen osalta selkeytettävä.
- Määritellään pakolaisten vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä aiheutuvien kustannusten korvaaminen kunnille ja hyvinvointialueille.

Pakolaisten vastaanotto

- Jo nykyisin kansainvälistä suojelua saavien vastaanoton järjestelyistä osa käynnistyy jo ennen henkilöiden kuntaan muuttamista. Hyvinvointia, toimintakykyä ja osallisuutta tuetaan moniammatillisesti alkaen kuntaan saapumisesta.
- Kunta päättäisi jatkossakin pakolaisten vastaanotosta ja koordinoisi kunnassa pakolaisten vastaanoton järjestelyjä, mukaan lukien asuminen sekä alkuvaiheen kotoutumisen tuki ja palvelut.
 - Kunta vastaisi kotoutumislain mukaisesta palvelutarpeen arvioinnista ja kotoutumissuunnitelman laatimisesta sekä ohjauksesta, tarpeen mukaan myös muun viranomaisen palveluihin.
 - Kansainvälistä suojelua saavat henkilöt ohjattaisiin pääsääntöisesti aina sosiaalihuoltolain mukaiseen palvelutarvearvioon. Lisäksi arvioon ohjattaisiin aina myös alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleet lapset ja nuoret.
- Vastaanoton järjestelyissä varmistettaisiin tehokas yhteistyö hyvinvointialueiden kanssa
 - Kansainvälistä suojelua saavien vastaanoton ja alkuvaiheen kotoutumisen järjestämisestä säädettäisiin kotoutumislainsäädännön erikseen tarkentaen kunnan ja tulevan hyvinvointialueen rooleja ja vastuita mm. kotoutumisen edistämisen suunnittelussa, toimeenpanossa ja rahoituksessa.
- Monialaisella kotoutumisen prosessilla/tukemisella on kytkentä myös valmistelussa olevaan monialaisen työllistymistä edistävien palveluiden lainsäädäntöön.

Ilman huoltajaa maassa asuvat lapset ja nuoret

- Työryhmä valmistelee palveluiden uudistamista.
- Huomioitaisiin paremmin sosiaalihuollon viitekehys alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten palveluissa.
- Ratkaistavia kysymyksiä mm:
 - Hyvinvointialueiden rooli hoivan ja huolenpidon, ml. Asumisen, järjestämisessä
 - Kansalaisuuden saaneiden palvelut
 - Edustajarekisteri sekä edustajajärjestelmän laatu ja valvonta

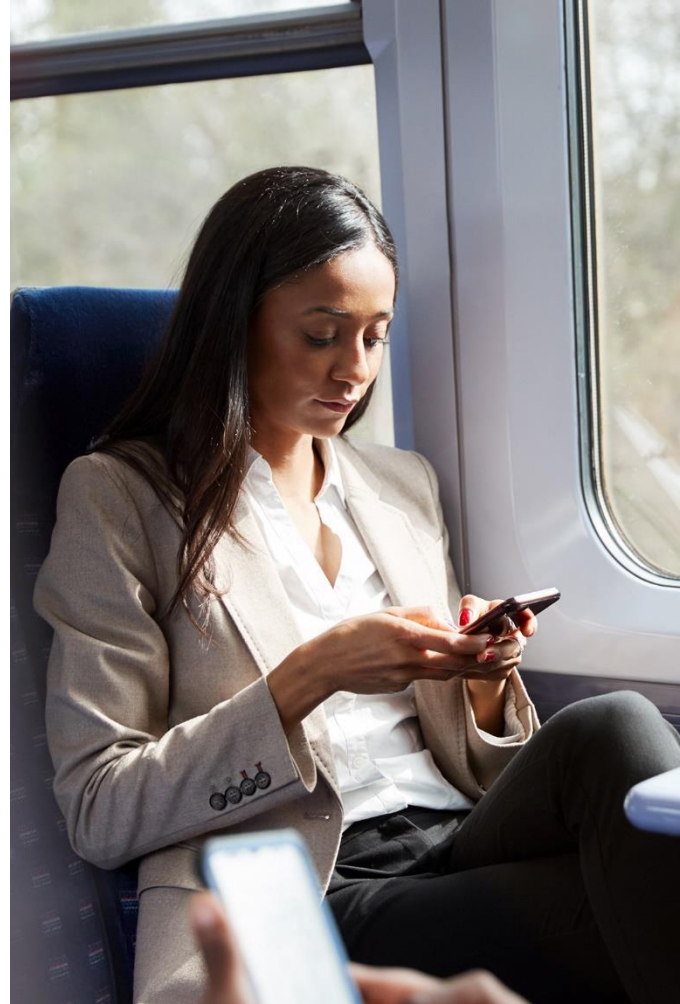
Hyvät väestösuhteet ja järjestöjen työ tukevat osallisuutta

- Edistettäisiin maahanmuuttajien osallisuutta:
 - Vahvistamalla järjestöjen roolia kotoutumisen edistämässä.
 - Vahvistamalla yhteiskunnan vastaanottavuuden ja hyvien väestösuhteiden edistämistä mm. kuntien kotoutumisen edistämisen suunnittelussa.
- Maahanmuuttajien oman roolin vahvistaminen palveluiden kehittämisessä ja järjestöjen tekemä työ tukisivat kotoutumisen edistämistä.

Siirtymä 2023-2024

- Hyvinvointialueet aloittavat toimintansa vuoden 2023 alusta
- Tarkoituksena on säätää erillisellä ”mini-HE:llä” teknisesti niistä muutoksista, jotka ovat välttämättömiä hyvinvointialueiden toiminnan vuoksi
- Muutokset koskevat kotoutumisen edistämisestä aiheutuvien kustannuksiin (erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannukset) liittyviä valtion korvauksia. Ehdotuksena on, että siirtymäaikana 2023-2024 kuntien lisäksi myös hyvinvointialueet voisivat hakea näitä korvauksia niille aiheutuneista kustannuksista.
- Mini-HE:n lausuntokierros on tarkoitus pitää alkuvuodesta 2022 ja HE on tarkoitus antaa eduskunnalle alkukesästä 2022.

Kiitos!

Mira.karppanen@gov.fi